

PIKAISTA NOSTETTA KUNTATALOUTEEN ENERGIA- JA ILMASTOTOIMILLA!

Ilmastonmuutoksen hallinta edellyttää nopeita ja päättäväisiä toimia kaikilla politiikan tasoilla. Kuntien toimet ovat keskeisiä, jotta Suomi voi saavuttaa hiilineutraaliuden 15 vuodessa. Ilmastotoimia vauhdittamalla kunnat voivat elvyttää talouttaan, luoda uusia työpaikkoja ja parantaa elinvoimaisuuttaan. Kuntavaaleissa valittavat valtuutetut voivat tarttua mahdollisuuteen kaikissa Suomen kunnissa. **Olemme koonneet tähän suosituksen tärkeimpiä ja vaikuttavimpia toimenpiteitä, joita voidaan toteuttaa kaikissa kunnissa.**

Siirrytään ajoneuvojen puhtaisiin käyttövoimiin ja liikumispalveluihin

Edistetään voimakkaasti polttoon perustumattomia ratkaisuja kuntien energiayhtiöissä

Korjataan kunnan rakennuskanta energiatehokkaaksi

Aktivoidaan asukkaiden ja yritysten energiatoimia

Teho-olettamukset vuodelle 2030 (verrattuna vuoteen 2019)

- ✓ Tuulivoimateho kasvaa 12 200 MW.
- ✓ Aurinkosähköteho kasvaa 2 050 MW.
- ✓ Maalämpöpumpujen teho kasvaa 1970 MW ja Ilmalämpöpumppujen 2400 MW.

Hiilineutraali Suomi työllistää

Uusiutuvan energian asennus ja rakentaminen 2020-2030*

Tuulivoima	40500 henkilötyövuotta
Aurinkosähkö	19200 henkilötyövuotta
Lämpöpumput	38000 henkilötyövuotta

Huolto ja operointi vuonna 2030**

Tuulivoima	4300 työpaikkaa
Aurinkosähkö	700 työpaikkaa
Lämpöpumput***	2900 työpaikkaa

Lähteet:

* Karhinen, S. (2020). Uusiutuvan energian potentiaali maakunnissa. Suomen ympäristökeskus.

Saatavilla: https://hiilineutraalisuomi.fi/fi-FI/Paastot_ja_indikaattorit/Uusiutuvan_energian_potentiaali.

**Cameron and van der Zwaan (2015). Employment factors for wind and solar energy technologies: A literature review.

Saatavilla: https://econpapers.repec.org/article/eeerensus/v_3a45_3ay_3a2015_3ai_3ac_3ap_3a160-172.htm.

***SULPU ry. Suullinen tiedoksianto

Investoinnit liikkeelle kunnissa

Jo lähes puolet suomalaisista asuu kunnissa, jotka ovat sitoutuneet maan hallitustaⁱ kunnianhimoisempaan aikatauluun ilmastotavoitteiden toteutuksessaⁱⁱ. Samalla EU:n ilmastotavoitteet ovat kiristymässä ja vähähiilisten ratkaisujen käyttöönotto vahvistuu muun muassa Euroopan vihreän kasvun sopimuksen myötäⁱⁱⁱ. EU:n ekologisen jälleenrakentamisen ohjelman tavoitteena on tukea taloudellista kasvua investointien ja infrastruktuurihankkeiden avulla sekä luoda uusia kestävän talouden työpaikkoja^{iv}. Uusiutuvien energiaratkaisujen kysynnän kasvun synnyttää Suomeen uusia paikallisia työpaikkoja, jotka liittyvät energiaratkaisujen asentamiseen ja ylläpitoon. Päästövähennysten saavuttaminen edellyttää nopeita tekoja puhtaan energiantuotannon, vähäpäästöisen liikumisen, rakennusten energiatehokkuuden, kestävän aluesuunnittelun ja kestävien julkisten hankintojen edistämiseksi^v.

Monet ilmastotoimet maksavat itsensä nopeasti takaisin ja tuottavat säästöjä kuntataloudelle. Investoinnit uusiutuvaan energiaan ja rakennusten energiakorjauksiin luovat uusia paikallisia työpaikkoja. Seuraavan vuosikymmenen aikana uusiutuvan energian tuotannon rakentaminen sekä asentaminen, huolto ja ylläpito voivat työllistää lähes 20 000 tekijää valtakunnallisesti^{vi}. Investointien toteuttamiseksi kuntien kannattaa aktiivisesti tarttua kansallisiin avustuksiin^{vii} ja EU:n elvytysrahoitukseen^{viii}. Kunta voi omilla toimillaan edistää ja mahdollistaa myös asukkaiden ja yritysten ilmastotoimia^{ix}.

Esimerkki: Kuntatalouden parantaminen vihrein energiainvestoinnein

Lin kunta on sitoutunut vähentämään kasvihuonekaasupäästöjä 80 prosenttia vuoden 2007 tasolta jo vuoteen 2020 mennessä. Kunta on jo vuosien 2007–2015 aikana vähentänyt 50 prosenttia hiilidioksidipäästöjään, vastaten noin 4 500 iiläisen vuosittaista hiilijalanjälkeä. Samalla kunta on saavuttanut säästöjä energiatehokkuutta parantamalla ja öljylämmityksestä luopumalla. Kokonaisuudessaan Lin kunta on 2012–2016 aikavälillä saavuttanut 1,9 miljoonan euron investoinneilla lähes 50 kilotonnin hiilidioksidipäästövähennysten lisäksi 766 000 euron vuotuiset säästöt.

Neljä keskeistä toimenpidekokonaisuutta ovat:

1. Liikenteen murroksen edistäminen: Puhtaat käyttövoimat ja liikkumispalvelut

Kunnissa voidaan tehdä aktiivista työtä liikenteen päästöjen vähentämiseksi maankäytön suunnittelijan, ja palveluntarjoajan roolissa sekä hankintojen kautta. Kuntien on tärkeää siirtää omaa ajoneuvokantaansa kestäviin voimalähteisiin sekä kasvattaa sähkö- ja biokaasuajoneuvojen lataus- ja tankkausinfrastruktuuria. Autoilua vähentävien liikkumis- ja kuljetuspalvelujen hyödyntämistä voi edistää niin kaupungeissa kuin haja-asutusalueillakin.

Valtuutettujen ja puolueiden tehtävänä on tarjota selkeät linjaukset kestävän liikennejärjestelmän toteuttamiseksi.

2. Aktiivinen omistajaohjaus: Irti polttamiseen perustuvista energiaratkaisuista

Suuri osa Suomen kaukolämpöyhtiöistä on kuntien omistuksessa. Kuntien tulee edellyttää yhtiöitä laatimaan ilmastotiekartat hiilineutraaliin tulevaisuuteen, eli konkreettinen ja aikataulutettu suunnitelma turpeen, hiilen, maakaasun ja öljyn korvaamiseksi erityisesti maaperän, veden, ilman, auringon ja hukkalämmön energiaa hyödyntävillä ratkaisuilla. Näin hillitään myös puun energiakäyttöä ja ylläpidetään metsien hiilinieluja. Kaikki yhtiöt eivät näin ole vielä tehneet. Fossiilisen energian käyttö kallistuu edelleen ja sähkövero laskee, mikä parantaa esimerkiksi teollisten lämpöpumppujen kilpailukykyä. Uudenlaiset energiaratkaisut vaativat aktiivista yhteistyötä uusien toimijoiden kanssa ja kuntien kannattaa kartoittaa yhteistyökumppaneiden ratkaisuja energian tuottamiseksi paikallisesti.

Valtuutetut ovat avainasemassa kuntien energiayhtiöiden omistajaohjaajina.

Esimerkki: Turpeen korvaaminen hukkalämmöllä ja rakennusten energiatehokkuudella

Vatajankosken Sähkö Oy:n tavoitteena on tuottaa lämpöä ilman tulta. Vuodesta 2021 alkaen kolmasosa Kankaanpään kaukolämmöstä tuotetaan kipsilevytehtaan hukkalämmöllä, jolla korvataan turpeen ja puun polttoa. Investointi suojaa yhtiötä polttoaineiden hinta- ja saatavuusriskeiltä sekä auttaa varmistamaan kaukolämmön edullisen hintatason ja kilpailukyvyyn pitkällä aikavälillä. Noin neljännes Kankaanpään kaukolämpötehosta on älykaukolämpöpalvelun piirissä, jossa taloyhtiöt ja kunnat määrittelevät omille huoneistoilleen lämmitystä ohjaavat tavoitelämpötilat. Palvelu säästää lämpöasiakkaiden ja kaukolämpöyhtiön kustannuksia sekä parantaa asuinmukavuutta.

3. Oma korjausvelka kuntoon: Energiakorjaukset kunnan rakennuskannassa

Kunnat omistavat edelleen öljylämmitteisiä, alikäytettyjä ja peruskorjausta odottavia kiinteistöjä. Monissa kunnissa on huomattava peruskorjausvelka, joka liiallisen energiankulutuksen ohella kasvattaa sisäilmaongelmia ja voi lopulta pahimmillaan johtaa koko rakennuksen muuttumiseen käyttökelvottomaksi. Energiainvestoinnit etenkin laajempien peruskorjausten yhteydessä ovat taloudellisesti kannattavia. Energia-avustukset ja Euroopan vihreä elvytys ovat välineitä, joilla kunnissa voidaan toteuttaa lämmitystavan muutoksia ja energiatehokkuuden parannuksia. Kuntien kannattaakin kartoittaa koko rakennuskantansa tilanne energianäkökulmasta.

Valtuutetut voivat kuntien budjetoinnissa kiinnittää huomion energiainvestoinneilla saavutettaviin kulusäästöihin ja pitkän aikavälin taloudellisiin tuottoihin. Kuntien energiatehokkuussopimukset ovat avain valtakunnallisiin energia-avustuksiin.

Hyvä tietää: Green renovation wave

EU:n Renovation Wave -aloite on osa 2019 julkaistua Green Deal ohjelmaa. Tavoitteena on elvyttää EU:n taloutta kestäväillä keinoilla ja rakennusten energiakorjaukset ovat toimenpiteiden ytimessä. Suomessa uusi korjausrakentamisen strategia vuoteen 2050 ohjaa rahoitusta hankkeisiin.

4. Luvitus ja kaavoitus: Asukkaiden, yhteisöjen ja yritysten energiatoimien aktivointi

Kunnissa voidaan edistää alueen asukkaiden, yhteisöjen ja yritysten energiahankkeita mahdollistavalla luvituksella ja maankäytön ohjauksella, jota tukee myös uudistuva maankäyttö- ja rakennuslaki (MRL)^x. On tärkeää, että kunnan rakennusjärjestyksessä linjatut lupa- ja ilmoituskäytännöt eivät ole tarpeettoman raskaita tai kielteisiä esimerkiksi rakennuskannassa toteutettavien aurinko- ja lämpöpumppuhankkeiden näkökulmasta^{xi}. Rakennusvalvonnan ilmasto-osaamista kehittämällä voidaan tarjota aktiivisesti tukea asukkaille, yhteisöille ja yrityksille. Rakennusvalvonnan neuvovaa ja ohjaavaa roolia korostamalla voidaan saada asukkaiden energiahankkeille oikeanaikaista tukea esimerkiksi suunnitteluosaamisen hankintaan.

Kaavoituksella ja alueellisilla energiaselvityksillä voidaan mahdollistaa uusiutuvan energian ja hukkalämmön hyödyntäminen. Monet kestävät energiantuotantomuodot edellyttävät aktiivista ja ennakoivaa maankäytön ohjausta. Etenkin uudisrakentamisen ratkaisuissa voidaan hyödyntää täysimittaisesti energiatehokkuus, ilmastoystävälliset rakennusmateriaalit, matalalämpöiset aluelämpöverkot, maalämpö, hukkalämpö ja aurinkoenergia. Aluesuunnittelussa voidaan lisäksi edistää esimerkiksi puistojen maa-alan käyttöä maalämmön lähteenä tai merilämmön kokeilemisestä. Kaavoituksella ja tontinluovutusehdoilla on mahdollista tukea energiatehokkuutta, uusiutuvan energian sekä energiavarastojen hyödyntämistä rakennus- tai korttelitasolla.

Kuntien yhteistyöllä voidaan saada todistettuja etuja ja lisätä osaamista^{xii}. Hyvänä esimerkkinä kuntien yhteistyöstä toimii kuuden suurimman kaupungin kaupunginjohtajien ja 80 % päästövähennykseen sitoutuneiden HINKU-kuntien ilmastoverkostot, joissa onnistuneita käytäntöjä jalkautetaan kaikkiin kuntiin ja kaupunkeihin.

Valtuustoilla ja lautakunnilla on tilaisuus tarkastella luvituksen ja maankäytön periaatteista. Valtuutetut voivat antaa signaalin kuntien yhteistyölle esimerkiksi energia- ja ilmasto-osaajien hankkimiseksi.

Tilaisuus on nyt!

Meneillään olevassa ilmastokriisissä on mahdollisuus parempaan tulevaisuuteen, jos toimimme nopeasti. Ilmastotyön toimeenpanon aika on kaikilla sektoreilla tämä vuosikymmen. Tässä politiikkasuosituksessa on hahmoteltu suuntaviivoja energiatoimille, jotka voivat auttaa kuntia elvyttämään talouttaan, parantamaan työllisyyttä ja saavuttamaan säästöjä. Valtuustojen rooli on näyttää kestävä suunta.

Hyvä tietää: Tuulivoiman kiinteistöverotuotot

Tuulivoima on tehokas tapa tuottaa uusiutuvaa sähköä koko maassa. Yleisessä keskustelussa on jäänyt vähemmälle huomiolle voimaloiden tuottamat kiinteistöverotuotot kunnille. Yhden suuren (5 MW sähköntuotantoteho) tuulivoimalan keskimääräiset kiinteistöveron tuotot ovat noin 34 000 euroa vuodessa. Canemure-hankkeen laskeman mukaan suunnitteilla olevat tuulivoimahankkeet tarkoittaisivat esimerkiksi Pohjois-Pohjanmaalla keskimäärin yli 31 miljoonan euron vuotuisia kiinteistöverotuloja vuoteen 2045 saakka. Uudellamaalla vuotuista kiinteistöverotuottoa kertyy 3,7, Varsinais-Suomessa 1,3 ja Etelä-Savossa 0,9 miljoonaa euroa.

Hyvä tietää: Tukea puhtaan energian muotojen vertailulle

Uudessa selvityksessä on laskettu maakunnittain puhtaan energian investointien päästövähennys- ja työllisyysvaikutuksia sekä kustannustehokkuutta. Tutustu paremmin osoitteessa

https://hiilineutraalisuomi.fi/fi-FI/Paastot_ ja_ indikaattorit/Uusiutuvan_ energian_ potentiaali

Allekirjoittajat:

Tutkimuskoordinaattori **Eeva-Lotta Apajalahti**, Helsingin yliopisto
Erityisasiantuntija **Karoliina Auvinen**, Suomen ympäristökeskus SYKE
Professori **Eva Heiskanen**, Helsingin yliopisto
Professori **Mikael Hildén**, Suomen ympäristökeskus SYKE
Professori **Sampsa Hyysalo**, Aalto-yliopisto
Professori **Mikko Jalas**, Aalto-yliopisto
Tutkija **Vera Järvenreuna**, Aalto-yliopisto
Erikoistutkija **Hanna-Liisa Kangas**, Suomen ympäristökeskus SYKE
Tutkija **Santtu Karhinen**, Suomen ympäristökeskus SYKE
Professori **Paula Kivimaa**, Suomen ympäristökeskus SYKE
Tutkijatohtori **Tatu Marttila**, Aalto-yliopisto
Dosentti **Kaisa Matschoss**, Helsingin yliopisto
Tutkija **Tiina Ohrling**, Aalto-yliopisto
Erikoistutkija **Laura Saikku**, Suomen ympäristökeskus SYKE
Professori **Jyri Seppälä**, Suomen ympäristökeskus SYKE
Professori **Armi Temmes**, Aalto-yliopisto

Lisätietoa:

Tutkija **Jani Lukkarinen**, Suomen ympäristökeskus SYKE
p. 029 525 1893, jani.lukkarinen@ymparisto.fi
<http://smartenergytransition.fi/>

ⁱ Valtioneuvoston kanslia (2019). Marinin hallitusohjelma. <https://valtioneuvosto.fi/marinin-hallitus/hallitusohjelma>; Smart Energy Transition (8.5.2019). Poliittikkasuositus: Hallitusohjelmalla vauhtia rakennusten puhtaasiin energiaratkaisuihin. http://smartenergytransition.fi/wp-content/uploads/2019/05/Poliittikkasuositus_Rakennusten-puhtaat-energiaratkaisut_08052019.pdf.

ⁱⁱ Sitra (2018). Kuntien ilmastotavoitteet ja toimenpiteet. <https://media.sitra.fi/2018/10/30151716/kuntien-ilmastotavoitteet-ja-toimenpiteet1.pdf>.

ⁱⁱⁱ European Commission (2019). COM(2019) 640 final. The European Green Deal, 53(9). https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en.

^{iv} European Commission (2020). The EU budget powering the recovery plan for Europe. https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/factsheet_1_en.pdf.

^v Matschoss, K. & E. Heiskanen (2017). Making it experimental in several ways: The work of intermediaries in raising the ambition level in local climate initiatives. Journal of Cleaner Production, 169, 85–93. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2017.03.037>; <https://media.sitra.fi/2018/10/30151716/kuntien-ilmastotavoitteet-ja-toimenpiteet1.pdf>

^{vi} Vainio, T. (2012). Rakentamisen yhteiskunnalliset vaikutukset. Raportti. Tilaja: Rakennusteollisuus ry. Saatavilla:

<https://www.rakennusteollisuus.fi/globalassets/suhdanteet-ja-tilastot/vtt-rakentamisen-yhteiskunnalliset-vaikutukset-selitystekstit-lokakuu-2012.pdf>; Cameron, L., & Van Der Zwaan, B. (2015). Employment factors for wind and solar energy technologies: A literature review. Renewable and Sustainable Energy Reviews, 45, 160-172; Gaia, 2014. Lämpöpumppuinvestointien alue- ja kansantaloudellinen tarkastelu. Raportti. Tilaja: SULPU ry. Saatavilla: <https://www.sulpu.fi/documents/184029/209175/L%c3%a4mp%c3%b6pumppuinvestointien%20alue-%20ja%20kansantaloudellinen%20tarkastelu%20-%20raportti.pdf>.

^{vii} Ympäristöministeriö (2020). Pitkän aikavälin korjausrakentamisen strategia 2020-2050. 1–82. Työ- ja elinkeinoministeriö (2020). Energiatuki. <https://tem.fi/energiatuki>.

^{viii} European Commission (2020). Green renovation wave. https://ec.europa.eu/energy/topics/energy-efficiency/energy-efficient-buildings/renovation-wave_en

^{ix} Lukkarinen, J., ym. (2020). Taloyhtiöistä tulevaisuuden energiatuottajia.

https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/319597/SYKEra_39_2020_Kansalaisenergiantuotanto.pdf?sequence=5.

^x Maankäyttö- ja rakennuslain uudistus (2020). <https://mrluudistus.fi/>.

^{xi} Kangas, H. L., Lazarevic, D., & Kivimaa, P. (2018). Technical skills, disinterest and non-functional regulation: Barriers to building energy efficiency in Finland viewed by energy service companies. Energy Policy, 114, 63–76. <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2017.11.060>.

^{xii} Korpivaara, A. & Syrjäälä, S. (2015) Uusimuotoinen rakennusvalvontatoimi Selvitys rakennusvalvontatoimen kehittämisen vaihtoehdoista. Ympäristöministeriön raportteja 9/2015.